

Praksa trgovinskih sudova

PREDLOG ZA UTVRĐENJE

Međupredlog za utvrđenje je tužiočeva parnična radnja koju on preduzima u toku parnice. Međupredlog za utvrđenje nije ni tužba, niti predstavlja preinačenje tužbe.

Iz obrazloženja:

Međupredlog za utvrđenje (prejudicijelni zahtev za utvrđenje) je tužiočeva parnična radnja koju on preduzima u toku parnice. Međupredlog za utvrđenje nije ni tužba (incidentna tužba za utvrđenje), niti predstavlja preinačenje tužbe. Međupredlog (incidentni zahtev za utvrđenje, prejudicijelni zahtev za utvrđenje) je posebna parnična radnja tužioca i različita od tužbe i od preinačenja tužbe. Međutim, prejudicijelni zahtev za utvrđenje je nesamostalna parnična radnja. Ako se tužba povuče ili odbaci, sud ne može da odlučuje o međupredlogu (prejudicijelnom zahtevu za utvrđenje).

Ovakvo pravno shvatanje zastupljeno je u pravnoj doktrini pa, između ostalog, u “Građanskom procesnom pravu”, autora dr Gordane Stanković, izdavač IP “Justinijan”, Beograd, 2004. godine, strana 364. Pravna doktrina nije izvor prava, ali se prethodno navodi samo kao ilustracija za izneti pravni stav.

Međutim, čak i ukoliko bi se prihvatilo suprotno stanovište da međupredlog za utvrđenje ima prirodu tužbenog zahteva i da je samostalna parnična radnja, pa da povlačenjem tužbe ne postaje bespredmetno odlučivanje o incidentnom zahtevu za utvrđenje, i da je zato sud dužan da odlučuje o ovom zahtevu ukoliko tužilac ima pravni interes za utvrđenje, nužno je ispitati postupak po međupredlogu (prejudicijelnom zahtevu za utvrđenje). Prethodna napomena se tiče pretpostavki za dopuštenost prejudicijelnog zahteva za utvrđenje. Naime, tužilac može da podigne međupredlog za utvrđenje pod određenim uslovima: 1) međupredlog može da podigne samo tužilac kad tuženi u toku parnice ospori pravni odnos ili pravo čije se utvrđenje traži međupredlogom; 2) osporeni pravni odnos ili pravo treba da imaju prejudicijelni značaj za odluku o tužbenom zahtevu; 3) zahtev za presudu iz međupredloga i tužbeni zahtev ne mogu da budu identični; 4) međupredlog može da se stavi sve do zaključenja glavne rasprave; 5) parnični sud treba da bude stvarno nadležan da odlučuje o novom zahtevu za presudu koji je istaknut međupredlogom.

Podizanjem međupredloga za utvrđenje (prejudicijelnog zahteva za utvrđenje) tužilac pokreće incidentni postupak koji se interpolira u pendentni postupak po tužbi. Redosled raspravljanja o tužbenom zahtevu i novom zahtevu za presudu određuje sud. Celishodno je, međutim, da sud najpre izvida i odlučuje o zahtevu koji je postavljen međupredlogom (prejudicijelnim zahtevom za utvrđenje) jer on ima prejudicijelni značaj za odluku o tužbenom zahtevu. Dakle, takvo postupanje jeste celishodno, ali redosled raspravljanja o tužbenom zahtevu i novom zahtevu za presudu određuje sud, kako je to naglašeno.

Sud može, povodom podignutog prejudicijnog zahteva za utvrđenje, da odluči na nekoliko načina. Pre svega, sud može rešenjem da odbaci međupredlog kao nedopušten ako nisu ispunjene pretpostavke za njegovu dopuštenost.

Međupredlog za utvrđenje je parnična radnja koja sadrži zahtev za presudu. Ukoliko sud zaključi da je zahtev za presudu koji je istaknut međupredlogom za utvrđenje osnovan, on donosi odluku o međupredlogu u formi presude i to istovremeno kad presudom odlučuje o glavnoj stvari, odn. o osnovanosti tužbenog zahteva.

Ako je raspravljanje o tužbenom zahtevu i zahtevu iz međupredloga bilo odvojeno, sud može da donese međupresudu i da njome najpre odluči o zahtevu koji je istaknut međupredlogom, pošto on ima prejudicijni značaj za odluku o tužbenom zahtevu.

U konkretnom slučaju tužilac je podneo zahtev za osudu na činidbu, a potom tokom postupka u podnesku od 8. VI 2005. godine istakao prejudicijni zahtev za utvrđenje da je nepunovažan i bez pravnog dejstva arbitražni sporazum.

Prvostepeni sud nije odlučivao o incidentnom (prejudicijnom) zahtevu za utvrđenje, niti se o tome izjasnio. Međutim, ovakvim postupanjem prvostepenog suda, a nasuprot navodima žalbe, nije učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 361. st. 1. a u vezi čl. 330. ZPP, kao i bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 361. st. 2. tačka 12. ZPP.

Naime, ukoliko se prejudicijni zahtev za utvrđenje shvati kao nesamostalna parnična radnja, pa tužba bude povučena ili odbačena, sud ne može da odlučuje o prejudicijnom zahtevu za utvrđenje. Ukoliko bi se prihvatilo suprotno stanovište da je prejudicijni zahtev za utvrđenje samostalna parnična radnja, redosled raspravljanja o tužbenom zahtevu i prejudicijnom zahtevu za utvrđenje određuje sud.

Ovo pogotovo važi u situaciji koja je prisutna u konkretnom slučaju. Naime, mogućnost *prima facie* ocene postojanja i punovažnosti arbitražnog ugovora od strane državnog suda najznačajniji je izuzetak od principa nenadležnosti sudova za sporove predviđene arbitražnim ugovorom, s obzirom da u ovom slučaju sud predstavlja "konkurenciju" arbitraži.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda Pž. 13602/05 od 26. VI 2006)

ODUSTANICA (čl. 82. st. 5. ZOO)

Pravo odustajanja od ugovora prestaje kad strana u čiju je korist ugovorena odustanica počne ispunjavati svoje obaveze ili primati ispunjenje od druge strane.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka je utvrđeno da je između stranaka zaključen ugovor dana 11. II 2005. godine po kome se tužilac obavezao da izradi biznis plan prema metodologiji prihvaćenoj u zemljama sa razvijenom tržišnom privredom (EU), u dva primerka štampana u koloru i da obezbedi usluge posredovanja u cilju dobijanja kredita. Tužilac se obavezao da biznis plan izradi u roku od 20 dana od dana uplate prve rate i preuzimanja celokupne dokumentacije od naručioca. Cena izrade biznis plana je prema čl. 4. ugovora 120.000,00 dinara, s tim što prvu ratu je tuženi dužan da plati u roku od 5 dana od dana potpisivanja ugovora, a drugu ratu u iznosu od 60.000,00 dinara po završetku posla, a pre preuzimanja projekta. Članom 9. Ugovora je predviđeno da ugovorne strane mogu da se oslobode ugovorene obaveze davanjem odustanice drugoj strani i to najkasnije u roku od 5

dana od dana zaključenja ugovora, a iznos odustanice je 40.000,00 dinara. Tuženi je mogao da se oslobodi svoje obaveze davanjem odustanice do 17. II 2005. godine. Tuženi je platio iznos od 25.000,00 dinara 1. III 2005. godine, 15. III 2005. godine iznos od 20.000,00 dinara i 26. III 2005. godine iznos od 8.720,00 dinara.

Na osnovu utvrđenih činjenica pravilno prvostepeni sud zaključuje da se iznos koji je tuženi platio ne odnosi na plaćanje iznosa na ime odustanice već na plaćanje dela ugovorene rate. Pravo odustajanja od ugovora prestaje kad strana u čiju je korist ugovorena odustanica počne ispunjavati svoje obaveze ili primati ispunjenje od druge strane u smislu čl. 82. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 11798/05 od 17. IV 2006)

RASKID UGOVORA ZBOG NEISPUNJENJA BEZ OSTAVLJANJA NAKNADNOG ROKA ZA ISPUNJENJE (čl. 127. ZOO)

Ako je iz ponašanja dužnika očigledno da neće ispuniti obavezu ili zbog prirode obaveze poverilac nema pravni interes za ispunjenje obaveze posle roka, ugovor se može raskinuti i bez ostavljanja naknadnog primerenog roka za ispunjenje obaveze.

Iz obrazloženja:

Kako je navedeni Ugovor zaključen radi isporuke publikacija iz 1999. godine, a do trenutka zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom tužilac nesporno nije predao tuženom navedene publikacije, to je iz samog ponašanja tužioca očigledno da on svoju obavezu neće izvršiti ni u naknadno ostavljenom primerenom roku, uz posebno ukazivanje da tuženi više i nema interesa za izvršenje navedene obaveze od strane tužioca jer se radi o publikaciji koja je vezana za određenu kalendarSKU godinu, koja je davno istekla te stoga ni sam tuženi nema pravnog interesa za dobijanje navedene publikacije. Pri činjenici da je Ugovor zaključen 1999. godine i da je ugovorom predviđeno pretplatno plaćanje cene, a da do dana zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom nijedna od ugovornih strana nije izvršila svoje ugovorne obaveze i, naprotiv, tuženi više i nema nikakav pravni interes da se izvrši obaveza koja je zbog svoje prirode izgubila svaki značaj za tuženog, to je naveden ugovor postupanjem stranaka iskazanim kroz konkludentne radnje, raskinut pa stoga i nije osnovano potraživanje tužioca na ime neizmirene cene.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 14543/05 od 1. III 2006)

ZELENAŠKI UGOVOR (čl. 141. tač. 1. ZOO)

Ugovor o kratkoročnom kreditu zaključen između banke kao davaoca kredita i pravnog lica kao korisnika kredita kojim je ugovoreno pravo banke da na iznos odobrenog kredita naplati: kamatu, naknadu za poslove obrade i realizacije zahteva za odobrenje kredita, produženje roka otplate, kontrolu korišćenja kredita, porez na promet, revalorizaciju u skladu sa aktima poslovne politike banke nije zelenaški ugovor. Isto pravo banka ostvaruje na osnovu odredbi iz čl. 20, čl. 21, čl. 22. i čl. 24. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama, te čl. 1065. i čl. 1066. ZOO.

Iz obrazloženja:

Prema stanju u spisima predmet tužbenog zahteva banke u stečaju je da sud utvrdi njeno potraživanje prema tuženom u utuženom iznosu, a na ime obračuna-

te kamate, te pratećih troškova, a po osnovu zaključenih Ugovora o kratkoročnom kreditu. Prvostepeni sud je tužbeni zahtev usvojio. Žalbeni navod tuženog da se u konkretnom slučaju radi o zelenaškim ugovorima iz čl. 141. ZOO, jer je prema istima predviđena obaveza tuženog da plaća revalorizacije, provizije, troškove obrade i kontrole kredita, neosnovan je. Naime, Zakonom o bankama i drugim finansijskim organizacijama (važio u vreme zaključivanja ugovora), uređeno je osnivanje, organizovanje, poslovanje i način upravljanja istima, odnosno svrha postojanja i poslovanja banaka kao finansijskih organizacija. Čl. 20. ovog zakona propisano je da banka obavlja delatnost radi ostvarivanja dobiti. Čl. 21. i 22. ovog zakona propisano je kojim se poslovima banka može baviti, a čl. 24. da se aktima poslovne politike banke utvrđuju bliži uslovi i način obavljanja poslova iz čl. 21. i 22. ovog zakona. Saglasno navedenim, te ostalim odredbama Zakona o bankama, kao i važećim odredbama Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu bankarsko poslovanje, a posebno odredbama iz čl. 1065. i čl. 1066, sledi da odredba iz čl. 2. predmetnih Ugovora zaključenih među parničnim strankama nije suprotna prinudnim propisima. Ugovoreno plaćanje revalorizacije iznosa datog na ime kredita zapravo je metodologija kojom se održava tržišna vrednost novčanih sredstava koje je banka, ovde tužilac, dala korisniku, ovde tuženom, na ime kredita. Ugovaranje plaćanja kamate proizilazi iz odredbe čl. 1065. ZOO i predstavlja ostvarivanje dobiti banke, ovde tužioca, saglasno odredbi iz čl. 20. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama. Ugovoreno plaćanje ostalih naknada iz čl. 2. predmetnih Ugovora je pokrivanje troškova poslovanja banke.

Da bi ugovor bio ništav saglasno odredbi iz čl. 141. st. 1. ZOO potrebno je da pored teškog materijalnog položaja nekog lica, to lice bude nedovoljno iskusno, lakomisleno ili zavisno u odnosu prema licu koje koristi njegovu situaciju radi ostvarivanja koristi ugovaranjem uzajamnih davanja u očiglednoj nesrazmeri. Međutim, u konkretnoj situaciji, to ne može biti slučaj s obzirom da je tuženi pravno lice i kao takav ne može se legitimisati kao nedovoljno iskusan ili lakomislen u odnosu prema tužiocu. Težak materijalni položaj tuženog mogao je biti samo motiv tuženog za zaključenje Ugovora o kratkoročnom kreditu sa tužiocem, jer je na taj način mogao sebi da obezbedi u datom trenutku neophodna novčana sredstva, a ovaj motiv ne utiče na punovažnost zaključenih ugovora.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 10482/05 od 10. III 2006)

USPOSTAVLJANJE EKVIVALENTNOSTI DAVANJA I ŠTETA (čl. 278. ZOO)

Dosuđenjem revalorizovanog iznosa glavnog duga i uspostavljanjem ekvivalentnosti davanja presuđuje se po osnovu izvršenja ugovorne obaveze i po osnovu bogaćenja bez osnova, ali ne i po osnovu štete koju je jedna ugovorna strana pretrpela zbog neizvršenja ugovorne obaveze druge ugovorne strane.

Iz obrazloženja:

Imajući u vidu navedeno i dosadašnji tok međusobnog odnosa stranaka više ne postoji obaveza tuženog, odnosno njegovih sledbenika, prema tužiocu odnosno špediteru po osnovu ugovora o špediciji i izvršenim uslugama špedicije, jer je novacijom izvršenom kroz ugovor o kreditu promenjen pravni osnov dugovanja korisnika špediterskih usluga te je time prestalo svako njegovo dugovanje po prethodnom osnovu. Po osnovu ugovora o kratkoročnom kreditu pravosnažno je pre-

suđeno u pogledu ispunjenja ugovornih obaveza i u pogledu povraćaja stečenog bez osnova kroz dosuđen valorizovani iznos glavnog duga i navedene odluke su prinudno izvršene.

Shodno iznetom, prema nalaženju ovoga suda nije presuđeno tužiocu po osnovu štete prouzrokovane neblagovremenim ispunjenjem ugovornih obaveza iz ugovora o kratkoročnom kreditu jer bez obzira što je on podneo tužbu po osnovu štete, nezvan pravnim osnovom tužioca, sud je dosuđujući mu navedeni valorizovani iznos zapravo dosudio i pravosnažno presudio po osnovu stečenog bez osnova, odnosno neosnovanog bogaćenja.

Iz iznetih razloga tužilac može da potražuje štetu iz ugovora o kratkoročnom kreditu, a iz razloga neblagovremenog ispunjenja ugovornih obaveza. Pri tom je važno ukazati da se radi o mogućnosti naknade štete zbog neblagovremenog izvršenja ugovora o kratkoročnom kreditu, a ne zbog neblagovremenog plaćanja špediterskih usluga jer je ugovorom o kratkoročnom kreditu došlo do promene pravnog osnova tužiočevog dugovanja tužiocu, pa se na prethodni osnov ne može više pozivati niti se iz njega može tražiti šteta.

Imajući u vidu da se radi o periodu izuzetno visoke inflacije koja je na dnevnom nivou čak potpuno obezvređivala dugovane iznose, to je shodno dosadašnjem stavu sudske prakse za navedeni periodu štetu u pogledu visine moguće opredeliti preko cene roba i usluga, a u cilju potpune naknade štete na osnovu člana 278. ZOO, odnosno u cilju dovođenja poverioca u materijalni položaj u kome je bio pre nastanka iste. Da bi se u konkretnom slučaju na navedenim principima utvrdila šteta, odnosno postojanje i visina iste, potrebno je u toku postupka utvrditi realnu vrednost dugovanog iznosa po osnovu ugovora o kreditu na dan dospeća obaveze vraćanja kredita (iako se u suštini navedeni ugovorni odnos mora smatrati ugovorom o zajmu jer tužilac nije banka koja može davati kredit niti zaključivati druge bankarske poslove). Navedena vrednost može se utvrditi preko cene neke robe na tržištu u tom trenutku, odnosno u trenutku dospeća vraćanja kredita (npr. cene novog automobila određene marke i to domaćeg proizvođača ili drugog prevoznog sredstva) koje je u vezi sa obavljanjem delatnosti tužioca odnosno poverioca utvrđujući time zapravo koju je količinu navedene robe on mogao kupiti u trenutku dospeća obaveze iz ugovora o kreditu da je tuženi istu blagovremeno izmirio. Potom je u daljem toku postupka utvrđivanja visine štete neophodno utvrditi istim principom preko vrednosti odnosno cene iste robe na dan kada je prinudnim izvršenjem po presudi P. broj 4092/92 i P. broj 4605/93 izvršeno prinudno poravnanje kojoj količini navedene robe je odgovarao prinudno naplaćeni iznos te za tu količinu umanjiti količinu robe utvrđenu na dan dospeća obaveze i kroz razliku zapravo utvrditi za koju količinu robe je tužilac oštećen neblagovremenim postupanjem tuženog, pa potom preko vrednosti prosečne tržišne vrednosti navedene robe na dan veštačenja utvrditi i visinu prouzrokovane štete tužiocu. Navedeno se odnosi na stvarnu štetu.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 5914/05 od 26. VIII 2005)

ISPUNJENJE UGOVORNE OBAVEZE I ŠTETA

Ispunjenje ugovorne obaveze, bez obzira da li se radi o dobrovoljnom ili prinudnom, ne može se smatrati štetom za dužnika, čak ni kada je on imao mogućnost da izbegne isto.

Iz obrazloženja:

Kako su elementi koji se upisuju u instrumente plaćanja izričito zakonom

propisani, kao i to ko ih upisuje na instrumentu plaćanja, to prema stanovištu ovoga suda tuženi nije imao ovlašćenja da izvrši na akceptnom nalogu tužioca izmenu naziva korisnika i njegov broj računa sa kojeg je potom izvršen prenos sredstava u realizaciji istog akceptnog naloga, pa ni na osnovu rešenja suda kojim je utvrđeno pravno sledbeništvo sa označenog korisnika akceptnog naloga. Međutim, prenosom sredstava sa računa tužioca na račun označenog lica koje je pravni sledbenik korisnika navedenog u akceptnom nalogu, a koji je zbog likvidacije prestao da postoji, iako je došlo do umanjenja imovine tužioca, nije za njega predstavljalo štetu jer se radi o ispunjenju njegovih dospelih obaveza prema poveriocima, a ispunjenje obaveze se za dužnika ne može smatrati štetom.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 12523/05 od 27. XII 2005)

PLAĆANJE KURSNIH RAZLIKA ZA SLUČAJ PROMENE KURSA DINARA U ODNOSU NA EVRO

Kada je među strankama ugovoreno da prodavac ima pravo obračuna i naplate kursnih razlika za slučaj značajnije promene kursa dinara u odnosu na EVRO, tada se pod značajnijom promenom može smatrati samo ona koja prevazilazi očekivanu, uobičajenu i prosečnu promenu, kakvom se promena od 2,6% ne može smatrati.

Iz obrazloženja:

Pravilan je zaključak prvostepenog suda da se nisu stekli uslovi za primenu odredbe čl. 3. st. 2. međusobno zaključenog ugovora, po kojoj tužilac kao uvoznik-prodavac, ima pravo da fakturiše kursne razlike za slučaj značajnije promene kursa dinara u odnosu na evro, a imajući u vidu da su cene bazirane na kursu 1 evro = 61,50 dinara. I prema stanovištu ovog suda promena od 2,6% ne može se tretirati kao značajnija promena kursa koja tužiocu daje za pravo da saglasno odredbi ugovora potražuje kursnu razliku.

Prema odredbama ugovora volja ugovarača je bila da se cena formira u dinarima, da se formira na osnovu kursa dinara u odnosu na euro, s tim da je ugovorom taj odnos utvrđen. Stranke su ugovorile mogućnost promene ugovorene cene kroz pravo obračuna, odnosno obavezu plaćanja kursne razlike, ali takvu promenu nisu ugovorile za svaku promenu kursa ili za bilo koju promenu, već samo za onu koja se može smatrati značajnijom. Opšte je poznato da kurs dinara u odnosu na evro nije fiksna, niti nepromenljiva, pa je opštepoznato da je isti od momenta uvođenja evra i uspostavljanja pariteta u odnosu na dinar do danas promenjen, tako što je povećan, kao i da je po redovnom toku stvari, očekivana promena od barem 5% godišnje. Kada stranke nisu stavile klauzulu da se cena menja usled svake promene kursa, niti su broječno odredile procenat promene kursa koji dovodi do promene cene, već su istu predvidele samo za slučaj kada je promena značajna, onda se ova klauzula ima tumačiti kao promena kursa koja prevazilazi procenat promene koji je očekivan, uobičajen i prosečan. Stoga povećanje kursa od 2,6% koje je od strane tužioca učinjeno nespornim, ne može imati karakter promene koja očekivanu i predviđenu, "planiranu" promenu prevazilazi.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 11124/05 od 22. III 2006)

Poveriočevim prijemom drugog – promenjenog predmeta od prvobitno ugovorenog predmeta obaveze, na ime ispunjenja iste, obaveza dužnika se gasi.

Iz obrazloženja:

Potom je potrebno da rešavajući sporno pitanje postojanja duga tuženog prema tužiocu, a po osnovu cene za isporučeni kvasac prvostepeni sud utvrdi da li je u okviru navedenog odnosa primaoca uputa i upućenika u kome je shodno iznetom tuženi postao poverilac, a tužilac dužnik došlo do sporazuma stranaka o promeni predmeta izvršenja, tako što će se dug delimično platiti, a delimično će tužilac isporučiti robu – kvasac – tuženom, primaocu uputa, odnosno licima koje je on označio. Ukoliko je do takvog sporazuma stranaka došlo i u situaciji u kojoj je sam tužilac isporučio navedeni kvasac označenim licima, potrebno je da prvostepeni sud ceni da li je na označeni način izvršenjem obaveze sa promenjenim predmetom izvršenja odnosno prijemom drugog predmeta izvršenja od prvobitno ugovorenog došlo do gašenja obaveze tužioca po osnovu asignacije prema tuženom, odnosno primaocu uputa.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 13702/05 od 15. III 2006)

ROK ZASTARELOSTI ZA POTRAŽIVANJE CENE ROBE PRODATE U KONSIGNACIONOJ PRODAJI (čl. 374. ZOO)

Rok zastarelosti potraživanja po osnovu cene robe prodate i objavljene u konsignacionoj prodaji je na osnovu čl. 374. ZOO – 3 godine jer se radi o prometu robe i usluga.

Iz obrazloženja:

Radi se o potraživanjima cene po osnovu objavljene robe prodate na konsignaciji pa kako je u navedenom slučaju rok zastarelosti shodno članu 374. Zakona o obligacionim odnosima tri godine, to su zastarela i sva tužiočeva potraživanja po osnovu neizmirene cene za konsignaciono prodatu i objavljenu robu za period više od tri godine pre podnošenja tužbe. Stoga u odnosu na navedeni deo zahteva tužba je osnovana i prigovor zastarelosti je takođe osnovan pa kako označeni iznos zastarelog potraživanja u dinarskoj protivvrednosti (obračunate shodno ukupnom iznosu dugovanja) predstavlja 34.386,01 dinar, to je odlukom drugostepenog suda u postupku po žalbi preinačena prvostepena odluka i tužbeni zahtev odbijen za označeni iznos kao neosnovan, zbog zastarelosti potraživanja.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 14472/05 od 15. III 2006)

PREDMET OBAVEZE IZ UGOVORA O USTUPANJU (čl. 436. tač. 1 ZOO)

Da bi prijemnik novčanog potraživanja iz ugovora o ustupanju potraživanja zaista postao poverilac tog potraživanja, sadržina predmeta obaveze iz tog ugovora mora biti moguća i određena/odrediva.

Iz obrazloženja:

Kod činjenica da je dužnik iz spornog Ugovora o ustupanju potraživanja, a ovde tuženi, osporavao da je u momentu zaključenja navedenog ugovora imao bilo kakve obaveze prema prenosiocu potraživanja, prvostepeni sud je zaključak o spornoj činjenici da li je tužilac po navedenom ugovoru postao poverilac novčanog potraživanja čiju isplatu tužbom traži, pravilno zaključivao primenom pravila o te-

retu dokazivanja iz člana 223. Zakona o parničnom postupku. Ovaj sud kao drugostepeni u svemu prihvata činjenično pravni zaključak prvostepenog suda o tome da je u konkretnom slučaju na tužiocu bio teret dokazivanja da je u momentu prenosa potraživanje koje je bilo predmet prenosa bilo postojeće, odnosno moguće.

Tačni su žalbeni navodi da tužilac u konkretnom slučaju nije bio dužan da dokazuje koja su potraživanja za njega preneti spornim ugovorom. Međutim, da bi u smislu člana 436. ZOO tužilac postao poverilac novčanog potraživanja koje se navedenim ugovorom ustupa neophodan je prethodni uslov da je sadržina predmeta navedene obaveze iz ugovora o ustupanju potraživanja bila moguća i određena ili barem određiva u smislu člana 46. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima. Stoga je kod tuženikovog osporavanja da su u momentu zaključenja Ugovora o ustupanju potraživanja uopšte postojala neka potraživanja prenosiva prema njemu kao dužniku, tužilac morao dokazati da je u momentu zaključenja Ugovora o ustupanju potraživanja sadržina predmeta navedenog ugovora bilo postojeće potraživanje ili pak potraživanje koje će naknadno nastati, a koje je u međuvremenu i nastalo.

Kako u konkretnom slučaju tužilac nije dokazao da je sadržina predmeta obaveze iz Ugovora o ustupanju potraživanja bila moguća i barem određiva, u momentu zaključenja ugovora ili pak da je ista naknadno nastala u smislu člana 48. Zakona o obligacionim odnosima, to proizilazi da navedeni ugovor u smislu člana 47. Zakona o obligacionim odnosima ne proizvodi pravno dejstvo, te da samim tim po osnovu istog tužilac nije mogao postati poverilac novčanog potraživanja koje potražuje ovom tužbom.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 38/06 od 22. III 2006)

PRISTUPANJE DUGU I ROK ZASTARELOSTI

Zaključivanje ugovora o pristupanju dugu između poverioca i trećeg lica nije od uticaja na rok zastarelosti potraživanja poverioca prema dužniku iz obligacionog odnosa.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi da je zaključenjem ugovora o pristupanju dugu između tužioca i trećeg lica "T" iz S. kojim se ovaj obavezuje tužiocu da će ispuniti njegovo potraživanje od tuženog, došlo do prekida zastarelosti priznanjem duga od strane tuženog. Naime, kako treće lice samo pristupa dugu onakav kakav je, to njegovo pristupanje nema nikakvog uticaja na tok zastarelosti koji kontinuirano teče od prvog dana roka prema tuženom tj. dužniku iz obligacionog odnosa bez zastoja i prekida. Dakle, zaključenje ugovora o pristupu dugu nema dejstvo na rok zastarelosti, pa će stoga isti nastupiti po isteku Zakonom propisanog roka za konkretni poslovni odnos bez obzira što je u međuvremenu zaključen ugovor o pristupu dugu.

(Presuda Višeg trgovinskog suda, Pž. 7121/05 od 9. II 2005)

ZAKONSKO PRAVO ZADRŽAVANJA KOD UGOVORA O GRAĐENJU (čl. 628. ZOO)

Naručilac građevinskih radova nema zakonsko pravo zadržavanja mašina i opreme izvođača radi obezbeđenja naplate štete prouzrokovane prestankom izvođenja radova. Zakonsko pravo zadržavanja ima samo izvođač radova radi naplate cene izvedenih radova.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi da se određivanjem privremene mere navedene sadržine onemogućava tuženi da obezbedi svoje potraživanje po osnovu povraćaja avansa, po pravu zadržavanja, jer su stranke bile u međusobnom poslovnom odnosu po osnovu ugovora o građenju koji je po svojoj pravnoj prirodi ugovor o delu. Kod ugovora o delu je odredbama čl. 628. ZOO pravo zaloge radi obezbeđivanja naplate potraživanja predviđeno za poslenika – izvođača radova i to na stvarima koje je on napravio i ostalim predmetima koje mu je naručilac predao u vezi sa njegovim radom, a što u navedenoj situaciji nije slučaj, jer se radi o zadržavanju mašina poslenika od strane naručioca. Da bi shodno odredbama člana 286. ZOO tuženi imao pravo zadržavanja tuženikovih stvari – mašina radi obezbeđenja dospelog potraživanja tuženog prema tužiocu, na njemu je bio teret dokazivanja da ima dospelo potraživanje prema tužiocu, a što u konkretnom slučaju on nije učinio. Stoga kako je postoji na strani tuženog zakonom uspostavljeno pravo zadržavanja, niti je on dokazao da ima dospela potraživanja prema tužiocu, da bi shodno članu 286. ZOO mogao zadržati njegove stvari – mašine, a zadržavanjem istih se tužiocu onemogućava vršenje delatnosti za koju je registrovan i time mu se nanosi šteta u visini dobiti koju bi ostvario vršenjem iste, to je pravilno našao prvostepeni sud da su ispunjeni zakonski uslovi za određivanje predložene privremene mere vraćanja zadržanih mašina tužiocu.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 134/06 od 22. III 2006)

ZADRUŽNA SVOJINA KAO JEDAN OD OBLIKA SVOJINE (čl. 49. Zakona o zadrugama)

Zadruga može steći svojину teretnim ili besteretnim pravnim poslom ili administrativnim prenosom od strane državnog organa. Bilo da svojinu stiće na originalan ili derivativan način zadruga je dužna da svoju imovinu evidentira. Ukoliko to ne učini, ona to pravo ne gubi, već je u tom slučaju vanknjižni titular prava. Opština i Republika nemaju izlučno pravo na zadružnoj svojini.

Iz obrazloženja:

Imovinu zadruge čine pravo svojine na pokretnim i nepokretnim stvarima, novčanim sredstvima i hartijama od vrednosti (zadružna svojina i druga imovinska prava). Zadružna svojina obrazuje se iz udela zadrugara koji su preneseni u svojinu zadruge ili članarine zadrugara, sredstava ostvarenih radom i poslovanjem zadruge i iz sredstava koja je zadruga stekla na drugi način. U obavljanju delatnosti, zadruga koristi zadružnu svojinu, a na osnovu drugih imovinskih prava može koristiti i sredstva u svojini zadrugara kao i sredstva drugih domaćih i stranih pravnih i fizičkih lica. Zadruga raspolaže svojom imovinom na način određen zakonom, osnivačkim aktom, odnosno zadružnim pravilima. Iz navedenog proizilazi da zadruga može steći imovinu u zadružnoj svojini besteretnim pravnim poslom putem poklona, zaveštanjem, zadužbine, legata, kao i prenosom osnovnog sredstva bez naknade, ili administrativnim prenosom od strane državnih organa. Ona može steći imovinu u zadružnoj svojini i teretnim pravnim poslom putem kupovine, izgradnje ili proizvodnje o svom trošku. Zadružna imovina ne može se smanjiti već postoji dužnost njenog stalnog uvećanja, ne može se otuđiti bez naknade, ne može menjati oblik svojine i pretvarati u druge oblike svojine i mora se koristiti prema svojoj nameni u skladu sa njenom prirodom. Zadruga je dužna da svoju imovinu evidentira i ona je najčešće evidentirana kao dru-

štvena svojina, što je posledica ranijeg ustavnog rešenja da postoji sam društvena i privatna svojina. Međutim, Ustavom Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 1/90) i to članom 56. zajemčena je društvena, državna, privatna i zadružna svojina i drugi oblici svojine. Svi oblici svojine imaju jednaku pravnu zaštitu.

Obaveza zadruga je bila da svu imovinu u zadružnoj svojini evidentiraju u svojim finansijskim knjigama ili da ih upišu u javne knjige kao imovinu u zadružnoj svojini (zadružni kapital) gde je titular prava svojine zadruga. Ukoliko to zadruge nisu učinile, one nisu izgubile imovinu u zadružnoj svojini, već su u tom slučaju vanknjižni vlasnici.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 11116/05 od 12. IV 2006)

PRIVREMENA MERA U POSTUPKU RADI POVREDE ŽIGA (čl. 61. Zakona o žigovima)

Uslov za određivanje privremene mere u postupku zbog povrede žiga je da je tužilac, nosilac žiga, učinio verovatnim da je njegov žig povređen, a za ovaj stepen dokazanosti dovoljno je uverenje suda o verovatnosti povrede zasnovano na obaveštenju nadležnog carinskog organa da je na carinjenje prispela roba čije oznake odgovaraju oznakama i opisu robe iz rešenja Uprave carine kojim je usvojen zahtev tužioca za zaštitu prava intelektualne svojine, čije stavljanje u promet, tim pre, može izazvati zabunu upravo kod prosečnog potrošača.

Iz obrazloženja:

Pravilan je zaključak prvostepenog suda da su se na osnovu prednjeg stekli uslovi za određivanje predložene privremene mere saglasno čl. 61. Zakona o žigovima, jer je tužilac učinio verovatnim da je njegov žig povređen. Ovaj stepen dokazanosti na nivou verovatnosti proizilazi iz obaveštenja nadležnog državnog organa da je na carinjenje prispela roba čije oznake odgovaraju oznakama i opisu robe iz rešenja Uprave carine kojim je usvojen opšti zahtev tužioca za zaštitu prava intelektualne svojine, a čiji je uvoznik ovde tuženi. Osnovano se prvostepeni sud pouzdao u podatke dostavljene od strane Uprave carina, Carinarnice B. koja prilikom obavljanja radnji iz svoje nadležnosti ima neposrednog uvida u samu robu, pa i u oznake koje ista nosi, a takođe i u znak koji je žigom tužioca zaštićen, imajući u vidu da je upravo rešenjem Uprave carine usvojen opšti zahtev za zaštitu prava intelektualne svojine tužioca u kome postoje podaci o znaku koji je zaštićen. Prednje nije dovedeno u pitanje ni dokazima koje je docnije tužilac dostavio u toku postupka, fotografijama sporne robe sa odgovarajućim oznakama.

Neosnovani su žalbeni navodi da se zaključak o sličnosti navedenih znakova može javiti samo kod laika. Naime, sličnost znaka koji je upotrebljen sa znakom drugog lica koje je nosilac žiga na tom znaku i procenjuje se da na osnovu pažnje prosečnog potrošača, pa se može reći i laika, kako ga tuženi u žalbi naziva, jer je suština zaštite da se spreči dovođenje u zabludu potrošača odnosne robe koji postupka sa običnom, uobičajenom pažnjom, a ne sa naročitom pažnjom u prometu.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 2249/06 od 10. III 2006)

ODLUČNE ČINJENICE ZA POVREDU ŽIGA (čl. 58. Zakona o žigovima)

Špediter ima svojstvo učesnika u prometu i kao svaki učesnik u prometu može povrediti tuđi žig, jer su odlučne činjenice za postojanje povrede žiga da je jed-

no lice nosilac žiga, da drugo lice zaštićeni ili sličan znak neovlašćeno koristi za obeležavanje iste ili slične robe i da ovo može izazvati zabunu u prometu.

Iz obrazloženja:

Pravilan je zaključak prvostepenog suda da se u konkretnom slučaju radi o povredi žiga tužioca i da je tuženi povredilac navedenog žiga. Naime, pravilno je prvostepeni sud primenio odredbu čl. 58. Zakona o žigovima prema kojoj odredbi se povredom žiga smatra svako neovlašćeno korišćenje zaštićenog znaka od strane bilo kog učesnika u prometu u smislu čl. 33. ovog zakona, a prema čl. 33. istog zakona propisano da nosilac žiga ima isključivo pravo da znak zaštićen žigom koristi za obeležavanje robe, usluga na koje se taj znak odnosi i da drugim licima zabrani da isti ili sličan znak neovlašćeno koriste za obeležavanje iste ili slične robe, odnosno usluga, ako taj znak može da izazove zabunu u prometu. Iz navedenih odredbi sledi da su odlučne činjenice za postojanje povrede žiga da je jedno lice nosilac žiga, dakle da ima registrovan žig kod nadležnog organa, da drugo lice ovaj znak neovlašćeno koristi, da se radi o istom ili sličnom znaku, istoj ili sličnoj robi i da ovo može da izazove zabunu u prometu.

U konkretnom slučaju radi se o korišćenju potpuno identičnog znaka, radi se o identičnoj robi, iz čega sledi da ovo može izazvati zabunu u prometu i da su se stekli svi uslovi za pravilan zaključak prvostepenog suda da je na navedeni način izvršena povreda žiga.

I prema stanovištu ovog suda, tuženi kao špediter ima svojstvo učesnika u prometu i kao svaki učesnik u prometu može povrediti tuđi znak zaštićen žigom.

Naime, pod trgovinom se smatra kupovina i prodaja robe i vršenje trgovinskih usluga, ista se obavlja kao trgovina na veliko i trgovina na malo, a pod trgovinom na veliko se smatra i kupovina robe koja se neposredno isporučuje, bez prethodnog uskladištenja, odnosno tranzitni promet, kako to proizilazi iz čl. 1, 2. i 6. st. 2. Zakona o trgovini. U svakom slučaju, trgovina je promet, s tim da je promet širi pojam koji pored kupovine i prodaje robe i vršenja trgovinskih usluga obuhvata sve aktivnosti usmerene na promenu nosioca prava svojine na robi. U prometu mogu biti samo dva učesnika, lice koje prenosi pravo na stvari u prometu i lice na koje se prenosi to pravo, ali može biti i više učesnika sa različitim svojstvima i ulogama. Kao učesnik u prometu se svakako ima smatrati i špediter, kome su povereni poslovi otpreme, a za koga, kada se radi o otpremi preko granice, postoji pretpostavka da su mu povereni i poslovi sprovođenja carinskih radnji, osim ako drukčije nije ugovoreno.

Stoga su neosnovani žalbeni navodi tuženog da je prvostepeni sud pogrešno cenio prigovor nedostatka pasivne legitimacije na strani tuženog, a ovo stoga što on nije znao na koji način je roba obeležena i što on nije uvoznik niti kupac robe, već samo špediter koji vrši određene administrativne poslove. Za postojanje povrede žiga nije odlučna činjenica da li je poverilac znao ili nije znao da koristi znak koji je istovetan ili bitno sličan tuđem zaštićenom znaku, odnosno da li je znao da vrši povredu tuđeg prava ili ne. Namerna povreda žiga je relevantna samo u odnosu na zahtev za naknadu štete, jer se u tom slučaju tužiocu, nosiocu žiga može dosuditi naknada do trostrukog iznosa uobičajene licencne naknade koju bi primio za korišćenje žiga.

Tuženi u svojstvu špeditera, koji postupa u svoje ime, a za račun svog nalogodavca, jeste učesnik u prometu u širem smislu i snosi odgovornost za navedenu povredu nezavisno od toga da li je za istu znao, da li je ista posledica postupanja